

EUROPOS
KOMISIJA

Strasbūras, 2012 11 20
COM(2012) 669 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir
ekonominių rezultatų**

{SWD(2012) 371 final}
{SWD(2012) 372 final}
{SWD(2012) 373 final}
{SWD(2012) 374 final}
{SWD(2012) 375 final}
{SWD(2012) 376 final}
{SWD(2012) 377 final}

1. ŠVIETIMAS IR GEBĖJIMAI – SVARBIAUSI STRATEGINIAI EKONOMIKOS AUGIMO VEIKSNIAI

Investicijos į švietimą ir mokymą siekiant išugdyti geresnių gebėjimų yra būtinos, jei norime paskatinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą: juk gebėjimai lemia Europos pajėgumą padidinti produktyvumą. Ilgalaikiu laikotarpiu gebėjimai gali lemti inovacijų ir ekonomikos plėtrą, suteikti gamybai svarbią vietą vertės grandinėje, paskatinti aukšto lygio gebėjimų koncentraciją ES ir formuoti būsimą darbo rinką. Per pastarąjį dešimtmetį pasaulyje labai išaugo aukštos kvalifikacijos darbuotojų pasiūla – tai didžiulis išbandymas Europai. Laikai, kai teko konkuruoti tik su šalimis, siūlančiomis nekvalifikuotą darbo jėgą, praėjo. Švietimo kokybė ir gebėjimų pasiūla išaugo visame pasaulyje. Europa privalo į tai atsižvelgti.

Europos švietimo ir mokymo sistemoms ir toliau nepavyksta nei išugdyti reikiamų gebėjimų, padedančių gauti darbą, nei tinkamai bendradarbiauti su verslu ar darbdaviais, kad mokymosi procesas būtų glaudžiau susietas su realia darbo aplinka. Gebėjimų pasiūlos ir darbo rinkos reikmių neatitiktis daro vis didesnę poveikį Europos pramonės konkurencingumui¹.

Nepaisant per pastaruosius penkerius metus padarytos pažangos didinant aukštąjį išsilavinimą įgyjančių asmenų skaičių, reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų pasiektas tikslas – 40 proc. aukštąjį išsilavinimą įgijusių jaunuolių.

Didelis mokyklos nebaigiančių asmenų skaičius tebelieka opi problema ne vienoje valstybėje narėje, nors per pastaruosius penkerius metus padaryta didelė pažanga. Pavyzdžiui, Ispanijoje mokyklą meta 26,5 proc., Portugalijoje – 23,2 proc. moksleivių. Reikia imtis tikslingų veiksmų mokyklos nebaigiančių asmenų skaičiui sumažinti – parengti išsamias, konkrečias, faktais grindžiamas strategijas. Tą daryti raginama neseniai priimtoje Tarybos rekomendacijoje.

Nedžiugina ir kitų sričių rezultatai: 73 mln. suaugusiųjų turi menką išsilavinimą, beveik 20 proc. penkiolikmečių nepakankamai gerai skaito, o mokymosi visą gyvenimą programose dalyvauja vos 8,9 proc. europiečių.

Iki 2020 m. darbo vietų, kuriose bus reikalaujama aukšto lygio gebėjimų, dalis išaugs 20 proc. Kad būtų patenkinta tokia paklausa, reikės tiek tobulinti švietimo standartus, tiek kelti gyventojų išsilavinimo lygį bei remti universaliųjų gebėjimų ugdymą, kad jaunimas būtų verslus ir gebėtų prisitaikyti prie neišvengiamų ateities darbo rinkos pokyčių.

Švietimo ir mokymo misija plačiąja prasme – siekti aktyvaus pilietiškumo, asmeninio tobulėjimo ir gerovės. Šie dalykai yra neatsiejami nuo reikmės geriau ugdyti įsidarbinti padedančius gebėjimus. Ekonomikos augimas sulėtėjo, o dėl demografinio senėjimo mažėja darbo jėgos, todėl svarbiausi valstybių narių uždaviniai yra tenkinti ekonomikos reikmes ir sutelkti dėmesį į sparčiai augančio jaunimo nedarbo pažabojimą. Šiame komunikate itin daug dėmesio skiriama įsidarbinti padedančių gebėjimų ugdymui, švietimo ir mokymo institucijų veiksmingumo ir įtraukties didinimui bei bendradarbiavimui su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis.

¹ Komunikato dėl pramonės politikos atnaujinimas, COM (2012) 582.

Reikia palaipsniui didinti reformų mastą ir tempą, kad kokybiški gebėjimai padėtų ekonomikai augti ir kurti darbo vietas. Šiame komunikate Komisija nustato tam tikrus strateginius prioritetus, kuriais turėtų vadovautis valstybės narės, bei naujus ES veiksmus, kuriais bus papildoma nacionalinė veikla. Prioritetai atspindi Komisijos konkrečioms šalims pateiktas rekomendacijas² ir 2012 m. metinę augimo apžvalgą³.

Itin daug dėmesio skiriama kovai su jaunimo nedarbu. Komunikate aptariamos keturios svarbiausios sritys, kuriose valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų:

- pasaulinio lygio profesinio rengimo ir mokymo plėtotė, kad padidėtų profesinių gebėjimų kokybė;
- mokymosi darbo vietoje modelių, įskaitant mokomąją ir gamybinę praktiką bei dualųjį mokymąsi, plėtotė, kad iš švietimo sistemos būtų lengviau patekti į darbo rinką;
- viešųjų ir privačiųjų institucijų partnerystės skatinimas, siekiant užtikrinti tinkamas mokymo programas ir ugdyti reikiamus gebėjimus;
- judumo skatinimas įgyvendinant siūlomą programą „Erasmus visiems“⁴.

Visi šie klausimai yra tiesiogiai susiję su jaunimo užimtumo dokumentų rinkiniu, kurį Komisija ketina pateikti iki 2012 m. pabaigos. Į šį rinkinį įtrauktomis priemonėmis bus siekiama įveikti jaunimo nedarbą ir sudaryti palankesnes sąlygas patekti iš švietimo sistemos į darbo rinką.

Prie komunikato pridedami šie jį pagrindžiantys dokumentai: **informacija apie valstybių narių veiklą ir reformas** svarbiausiose šiame komunikate aptariamose srityse; **pirmasis Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis**, kuriame apžvelgiama dabartinė gebėjimų pasiūla ir pažanga siekiant pagrindinių strategijos „Europa 2020“ tikslų, ir **penki tarnybų darbiniai dokumentai, kuriuose pateikiami faktai ir pristatoma geroji patirtis**.

2. VALSTYBIŲ NARIŲ UŽDAVINIAI, SPREŠTINI EUROPOS SEMESTRU

2.1. XXI a. gebėjimų reikmės

Universalieji ir pagrindiniai gebėjimai

Reikia sutelkti pastangas universaliesiems gebėjimams plėtoti

Moderniai, žiniomis grindžiamai ekonomikai reikia geresnių ir aktualesnių gebėjimų įgijusių žmonių. CEDEFOP prognozuoja, kad ES darbo vietų, kuriose bus reikalaujama aukštojo išsilavinimo, dalis išaugs nuo 29 proc. 2010 m. iki 34 proc. 2020 m. Nekvalifikuotai darbo jėgai skirtų darbo vietų tuo laikotarpiu sumažės nuo 23 proc. iki 18 proc. Universalieji gebėjimai, pavyzdžiui, kritinis mąstymas, iniciatyvumas, problemų sprendimas, bendradarbiavimas, padėtų žmonėms būti geriau pasirengusiems šiandieninei darbo rinkos įvairovei ir nenuspėjamumui.

Visų pirma – verslumas

² http://ec.europa.eu/europe2020/index_lt.htm.

³ Metinė augimo apžvalga, COM (2011) 815.

⁴ „Erasmus visiems“ – 2011 m. lapkričio 23 d. Europos Komisijos pasiūlyta ES švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa.

Itin daug dėmesio reikėtų skirti verslumo⁵ ugdymui, nes šis gebėjimas prisideda ne tik prie naujo verslo kūrimo, bet ir prie jaunimo galimybių įsidarbinti. Tačiau tik šešios valstybės narės turi specialias nacionalinio lygmens verslumo ugdymo strategijas⁶. Siekdama spręsti šią problemą, Komisija 2013 m. paskelbs politines gaires, kuriomis bus remiamas verslumo ugdymo kokybės ir aprėpties gerinimas visoje ES. Valstybės narės turėtų siekti ugdyti verslumo gebėjimus naujais ir kūrybiškais mokymo(si) būdais nuo pat pradinės mokyklos, o vidurinėse ir aukštosiose mokyklose itin daug dėmesio skirti verslininkystei kaip galimai profesinei veiklai. Reali patirtis, įgyjama mokantis spręsti problemas ir bendraujant su įmonėmis, turėtų būti neatskiriama visų mokomųjų dalykų ir visų švietimo lygmenų dalis. Kiekvienam jaunuoliui privalomojo švietimo sistemoje turėtų būti suteikta galimybė atlikti bent vieną praktiką įmonėje. Labai svarbu įvertinti šios veiklos poveikį, todėl Komisija parems valstybės nares nustatydama pažangos ir verslumo gebėjimų vertinimo priemones. Pavienių organizacijų lygmeniu pažangą bus galima vertinti taikant savęs vertinimo sistemą, kuri bus parengta bendradarbiaujant su EBPO ir kuria bus galima vadovautis plėtojant ir skatinant visų lygmenų verslumo ugdymo institucijas, įskaitant vidurines ir profesines mokyklas.

Mokslo, technologijų, inžinerijos ir matematikos gebėjimų paklausa tebelieka didelė

Su mokslu susiję mokomieji dalykai taip pat svarbūs. Kvalifikuotos darbo jėgos paklausa technologijų sektoriuose ir sektoriuose, kuriose atliekama daugiausia mokslinių tyrimų, yra ir bus didelė. Tai darys poveikį mokslo, technologijų, inžinerijos ir matematikos (MTIM) gebėjimų paklausai. Reikia dėti daugiau pastangų populiarinant MTIM kaip prioritetines švietimo sritis ir visais lygmenimis didinti dalyvavimą. Nors šios srities uždaviniai, pavyzdžiui, reikmė didinti šių sričių patrauklumą moterims, yra akivaizdūs, ne mažiau svarbu kaupti žinias apie minėtų sričių studijų absolventų karjerą.

Pirmas žingsnis – užtikrinti, kad visi piliečiai įgytų pagrindinius gebėjimus

Kaip matyti iš pridedamo 2012 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenio, raštingumas, mokėjimas skaičiuoti, matematikos ir mokslo pagrindai – tolesnio mokymosi pamatas bei užimtumo ir socialinės įtraukties garantas. Vis dėlto šiuos gebėjimus nuolat veikia sparti skaitmeninių technologijų raida: jų pobūdį iš esmės keičia naujos skaitymo ir rašymo formos bei informacijos šaltinių įvairovė.

Visoje ES reformomis racionalizuotos mokymo programos. Įvesti nacionaliniai standartizuoti testai; sukurta raštingumo, matematikos, mokslo centrų infrastruktūra; suburti mokytojų tinklai ir parengta tęstinio profesinio tobulėjimo sistema bei aktyviau imtasi veiksmų skaitmeniniam ir žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumui didinti. Vis dėlto šios srities rezultatai tebelieka nepatenkinami, todėl būtina imtis skubių veiksmų. Maždaug 20 proc. Europos penkiolikmečių nėra įgiję pagrindinių gebėjimų, o penkiose Europos šalyse daugiau kaip 25 proc. penkiolikmečių nepakankamai gerai skaito. Valstybės narės turi parengti naujas sistemines reformas, kuriomis būtų stiprinama su mokymosi sunkumais susijusi ankstyva patikra ir intervencija, o tokios priemonės kaip kurso kartojimas ar mokinių skirstymas pagal gebėjimus būtų pakeistos didesne mokymosi pagalba.

⁵ Daugiau apie verslumą žr. tarnybų darbinį dokumentą „Bendrųjų gebėjimų vertinimas“ (*Assessment of Key Competencies*).

⁶ „Verslumo ugdymas Europos mokyklose – nacionalinės strategijos, mokymo programos ir rezultatai“ (*Entrepreneurship Education at School in Europe – National Strategies, Curricula and Learning Outcomes*) („Eurydice“, 2012 m.)

Pastangas privalomojo švietimo sistemoje reikėtų papildyti pastangomis užtikrinti kokybiškas, prieinamas ir įperkamas ankstyvojo ugdymo bei priežiūros paslaugas. Be to, reikėtų parengti šeimos raštingumo ir mokėjimo skaičiuoti programas bei kokybiškas suaugusiųjų pagrindinių gebėjimų ugdymo programas, visų pirma pritaikytas mokymuisi darbo vietoje. Reikia dėti daugiau pastangų keliant šiuo metu daugumoje valstybių narių itin žemą suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą programose lygį⁷ ir parengti naują faktais grindžiamą politiką, remiantis apklausos, atliktos pagal Tarptautinę suaugusiųjų kompetencijos vertinimo programą⁸, rezultatais. ES suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą programose vidutiniškai dalyvauja 8,9 proc. piliečių. Septyniose valstybėse narėse šis rodiklis mažesnis nei 5 proc.

Darbo rinkoje itin svarbu mokėti kalbų, todėl kalbų mokymui reikėtų skirti ypatingą dėmesį

Dabartiniame tarptautinių mainų pasaulyje užsienio kalbų žinios yra svarbus konkurencingumo veiksnys. Kalbos darosi vis svarbesnės didinant jaunimo užimtumą⁹ ir judumą, nes prastas užsienio kalbų mokėjimas neretai užkerta kelią laisvam darbuotojų judėjimui. Versle reikalavimai mokėti užsienio kalbų yra susiję su darbu pasaulinėje rinkoje.

Pridedamame tarnybų darbiname dokumente dėl kalbų mokėjimo aptariamo pirmojo Europos kalbų mokėjimo tyrimo¹⁰ duomenimis, ne vienos valstybės narės švietimo sistemos vis dar nėra pakankamai veiksmingos¹¹, kad susidorotų su šiais uždaviniais, nepaisant tam skiriamų investicijų. Prancūzijoje vos 14 proc. moksleivių baigę vidurinę mokyklą yra pasiekę pirmosios užsienio kalbos savarankiško vartotojo lygį. Jungtinėje Karalystėje tokių moksleivių dar mažiau – 9 proc. Valstybės narės turi sparčiau įgyvendinti reformas, grindžiamas naujomis tiek pirmos, tiek antros užsienio kalbos mokymo metodologijomis ir technologijomis, ir siekti valstybių vadovų iškelto tikslo, kad kiekvienas europietis, be gimtosios, mokėtų dar dvi kalbas¹².

Profesiniai gebėjimai

Kad padidėtų profesinių gebėjimų kokybė, reikia plėtoti pasaulinio lygio profesinį rengimą ir mokymą

Norint, kad augtų ekonomika ir didėtų konkurencingumas, vien ugdyti universaliuosius ir pagrindinius gebėjimus nepakaks – švietimo įstaigos ir darbo vietos atotrūkis tebėra pernelyg didelis. Tikslinės investicijos į profesinį rengimą ir mokymą, visų pirma į pirminį ir tęstinį mokymą, yra gyvybiškai svarbios inovacijoms, augimui ir konkurencingumui. Vis labiau pripažįstama profesinio mokymo, visų pirma dualiojo mokymo, reikšmė sudarant jaunimui palankesnes sąlygas gauti darbą.

Kai kurios Europos šalys (pavyzdžiui, Vokietija, Austrija, Danija, Nyderlandai) jau yra sukūrusios pasaulinio lygio profesinio rengimo ir mokymo sistemas, apimančias integruotas priemones, padedančias reaguoti į esamas ir būsimas gebėjimų reikmes, taigi šios sistemos labiau grindžiamos paklausa. Šiose šalyse kyla mažiau problemų dėl gebėjimų ir darbo rinkos

⁷ Žr. 2012 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenį.

⁸ Tarptautinė suaugusiųjų kompetencijos vertinimo programa (PIAAC). Daugiau informacijos: http://ec.europa.eu/education/literacy/resources/statistics/more-info/index_en.htm.

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0027:01:LT:HTML>.

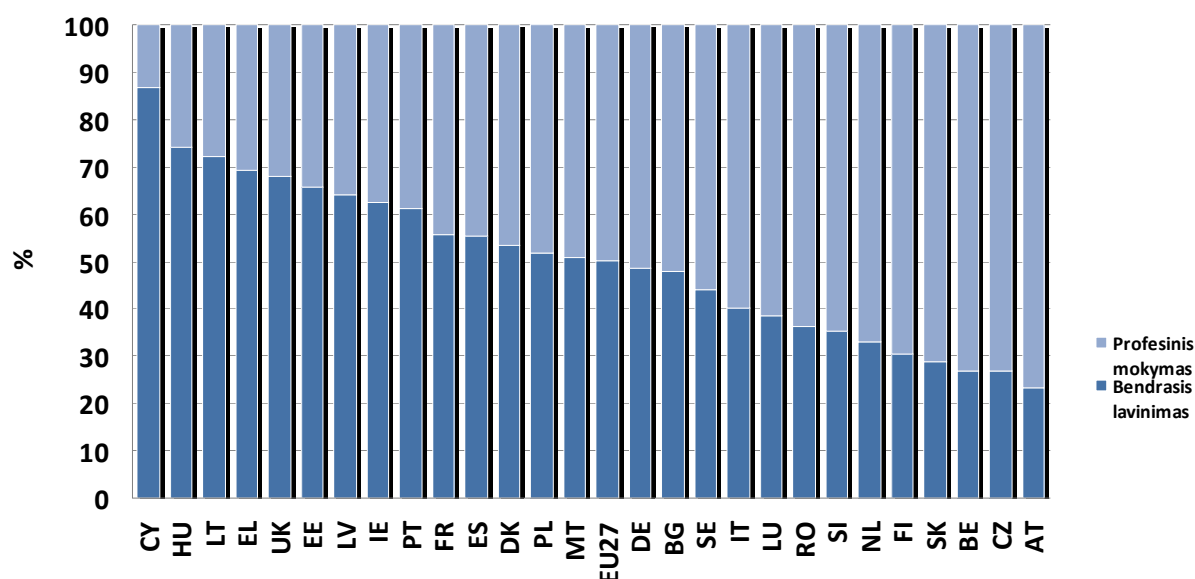
¹⁰ <http://ec.europa.eu/languages/eslc/index.html>.

¹¹ Žr. 2012 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenį.

¹² Barselonos Europos Vadovų Taryba, 2002 m. kovo mėn.

reikmių neatitikties, įdarbinama daugiau jaunuolių. Jų profesinio rengimo ir mokymo sistemoms paprastai būdingas dualusis mokymas, kurio nemenką dalį sudaro mokymasis darbo vietoje. Vis dėlto daugelis kitų šalių, visų pirma Pietų Europos šalių, gerokai atsilieka dalyvavimo, kokybės, rezultatų, patrauklumo atžvilgiu. 1 pav. parodyti profesinėse mokyklose ir bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose besimokančių moksleivių dalies skirtumai pagal šalis. Paprastai šiuos skirtumus lemia socialinės ir kultūrinės tradicijos, suvokimas, švietimo ir mokymo sistemų, ekonomikos ir darbo rinkų struktūrų įvairovė, vykdytos reformos, socialinių partnerių dalyvavimo mastas, taip pat profesinių mokyklų absolventų įsidarbinimo galimybės bei asmeniniai prioritetai.

1 pav. Vidurinio ugdymo lygmens (ISCED 3) moksleivių pasiskirstymas pagal programos pobūdį (bendrojo lavinimo ar profesinio mokymo), proc., 2010 m.

Šaltinis: Eurostato duomenų bazė¹³, UOE duomenys.

Mokymasis darbo vietoje ir visų pirma gamybinė praktika bei kiti dualiojo mokymo modeliai gali palengvinti perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką. Tokiems modeliams reikia aiškos reguliacinės sistemos, įvairios suinteresuotosios šalys turi priimti aiškų vaidmenį, šie modeliai turi būti integruoti į bendrą švietimo sistemą. Dualiojo mokymo sistemos esmė – mokymosi švietimo įstaigoje papildymas darbo vietoje įgyjama patirtimi; tokio pobūdžio sistemos gali būti potencialiai naudingos ir aukštojo mokslo lygmeniu.

Siekiant profesinio rengimo ir mokymo sistemų kokybės, reikia sistemingai atnaujinti mokymo programas, jų įgyvendinimas turi būti nuolat modernizuojamas, į procesą turi aktyviai įsitraukti verslas, visų pirma MVI, kaip nustatyta pridedamame tarnybų dariniame dokumente. Profesinio mokymo sistemos turi gebėti reaguoti į kintančią profesinių gebėjimų paklausą, atspindinčią regioninį ekonominį kontekstą. Be to, reikia užtikrinti, kad profesinių mokyklų absolventams būtų suteikta galimybė patekti į aukštojo mokslo sistemą ir kad profesinis mokymas būtų prieinamas asmenims, kurie nori vėl pradėti mokytis, kad pagerintų ar atnaujintų savo kvalifikaciją.

¹³ Duomenis apie kiekvieną šalį žr. Eurostato svetainėje.

Reikia mažinti gebėjimų stygių

Profesinio rengimo ir mokymo sistemos gali ir privalo prisidėti prie gebėjimų deficito mažinimo, visų pirma tokiuose potencialaus augimo sektoriuose kaip IRT, sveikatos apsaugos ir priežiūros, mažo anglies dioksido kiekio technologijų, prie individualių poreikių pritaikytų paslaugų, verslo paslaugų, jūrų ūkio¹⁴, ekologijos sektoriai, taip pat sektoriuose, kuriuose vyksta svarbios pertvarkos ir reikia geriau pasirengusios darbo jėgos. Tikslinės investicijos į profesinį rengimą ir mokymą, kuriomis siekiama mažinti gebėjimų deficitą, galėtų padėti šiems sektoriams augti. Siekiant palengvinti kvalifikuotos darbo jėgos judumą, reikėtų skatinti šiuos sektorius naudotis jau parengtomis europinėmis priemonėmis – Europos kvalifikacijų sandara (EKS), Europos profesinio mokymo kreditų sistema (ECVET) ir Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacine sistema (EQAVET).

¹⁴ Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės, COM(2012) 494.

Glaudžiau bendradarbiauti Europos lygmeniu

Mokymasis darbo vietoje, pavyzdžiui, taikant dualiojo mokymosi sistemą, turėtų būti esminė visos Europos šalių profesinio rengimo ir mokymo sistemų dalis – taip būtų siekiama sumažinti jaunimo nedarbą, sudaryti geresnes sąlygas patekti iš švietimo sistemos į darbo rinką ir geriau tenkinti darbo rinkoje aktualių gebėjimų paklausą. Pirmasis žingsnis siekiant šio tikslo ir glaudesnio bendradarbiavimo profesinio rengimo ir mokymo srityje – 2012 m. gruodžio mėn. Berlyne vyksiantis ES švietimo ministrų susitikimas. Jame ministrai pasirašys memorandumą, kuriuo patvirtins savo siekius visoje Europoje didinti profesinio rengimo ir mokymo sistemų patrauklumą ir kokybę; užtikrinti galimybę iš profesinės mokyklos patekti į aukštąją; aktyviau įtraukti socialinius partnerius ir kitas suinteresuotąsias šalis į plėtotės ir įgyvendinimo procesą bei įgyvendinti daugiau judumo priemonių. Kad paremtų šį bendradarbiavimą, Komisija įsteigs naują ES lygmens gamybinės praktikos aljansą, kuris toliau sieks numatytos vizijos, suburs valstybes nares ir suinteresuotąsias šalis, kad jos galėtų mokytis viena iš kitos ir imtųsi nacionalinio lygmens veiksmų.

2.2. Skatinti atvirą ir lankstų mokymąsi

Gerinti mokymosi rezultatus, vertinimą ir pripažinimą

Pasiekimai turėtų būti vertinami pagal mokymosi rezultatus

Švietimas ir mokymas prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo prisidės tik tuomet, jei mokymosi procese dėmesys bus sutelkiamas į besimokančių asmenų mokantis įgyjamas žinias, gebėjimus ir kompetenciją (t. y. mokymosi rezultatus), o ne į reikalavimą baigti konkrečią programą ar praleisti nustatytą laiką švietimo įstaigoje.

Tiek Europos kvalifikacijų sandara, tiek nacionalinės kvalifikacijų sistemos jau dabar grindžiamos mokymosi rezultatų koncepcija, tačiau esminė šios koncepcijos slinktis į mokymo ir vertinimo sistemas kol kas neįvyko. Visų lygmenų švietimo ir mokymo institucijos turi geriau prisitaikyti, kad padidintų švietimo sistemų indėlio aktualumą ir kokybę tiek besimokančių asmenų, tiek darbo rinkos dalyvių atžvilgiu, ir kad sudarytų geresnę prieigą ir sąlygas judėti iš vieno švietimo ir mokymo sistemos lygmens į kitą.

Reikia geriau išnaudoti vertinimo galimybes

Tai, ką vertiname, neretai parodo, ką branginame ir ko mokome. Daugelis valstybių narių jau pertvarkė mokymo programas, tačiau modernizuoti vertinimo sistemas ir taip prisidėti prie mokymo proceso tebelieka neišspręstas uždavinys. Pridedamame tarnybų darbiname dokumente dėl svarbiausių gebėjimų teigiama, kad reikėtų aktyviau naudotis vertinimu nustatant kompetenciją pagal mokymosi rezultatus ir plečiant testų ir egzaminų aprėptį. Taip pat reikėtų plačiau naudoti ugdomąjį vertinimą, t. y. nuolatinį besimokančių asmenų vertinimą ugdymo proceso metu. Tokiomis aplinkybėmis reikėtų visapusiškai išnagrinėti naujų technologijų potencialą svarbiausių gebėjimų vertinimo srityje.

Pavieniams asmenims taip pat turėtų būti suteikiama galimybė gauti gebėjimų vertinimo, patvirtinimo ir pripažinimo paslaugas už švietimo įstaigos ribų ir parengti gebėjimų aprašą, kurį galima pateikti potencialiems darbdaviams. Informacija apie gebėjimų kokybę ir kiekybę visose gyventojų grupėse padės valdžios institucijoms susidaryti tikslesnį vaizdą apie potencialų gebėjimų deficitą ir sutelkti dėmesį į tas sritis, kuriose investicijų grąža yra

didžiausia. Reikia ir toliau dėti pastangas plėtojant pavienių asmenų gebėjimų, visų pirma gebėjimo spręsti problemas, kritinio mąstymo, bendradarbiavimo, verslumo ir iniciatyvumo, vertinimo priemones.

Kvalifikacija turėtų atverti daug durų

Siekiant paremti besimokančių asmenų ir darbuotojų judumą, per pastarąjį dešimtmetį išplėtotą ne viena Europos priemonė, pavyzdžiui, Europos kvalifikacijų sandara (EKS), Europos mokymosi kreditų perkėlimo sistemos (ECTS ir ECVET), daugiakalbis Europos įgūdžių, gebėjimų, kvalifikacijos ir profesijų klasifikatorius (ESCO) bei kokybės užtikrinimo sistemos. Šiomis priemonėmis didinamas skaidrumas, pavyzdžiui, EKS padeda palyginti skirtingose šalyse įgytas kvalifikacijas, o ECTS – perkelti mokymosi kreditus.

Nors plėtojant šias priemones siekta susieti jas tarpusavyje, reikėtų užtikrinti gerokai didesnę tokių koordinuojamų priemonių ir paslaugų, kaip kvalifikacijų skaidrumo užtikrinimas ir pripažinimas, neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų pripažinimas bei orientavimas visą gyvenimą, nuoseklumą. Tai padėtų padidinti faktinį judumą Europoje, nes asmens žinios, gebėjimai ir kompetencija būtų aiškūs ir pripažinti. Europinės gebėjimų ir kvalifikacijų erdvės sukūrimas padės siekti profesinėse ir aukštosiose mokyklose įgytos kvalifikacijos skaidrumo ir pripažinimo kitose šalyse.

Daugiau dėmesio akademiniam pripažinimui

Tiek aukštosiose mokyklose įgytos kvalifikacijos, tiek kvalifikacijos, kuria suteikiama teisė studijuoti aukštojoje mokykloje, pripažinimas jau kurį laiką yra Europos politinės darbotvarkės dalis. Nuolatinį akademinio judumo augimą lemia kintanti aukštojo mokslo sistemų struktūra ir internacionalizavimas, kurį papildo siekis viešinti ES šalis kaip patrauklias studijų ir mokslinių tyrimų vietas¹⁵. Vis dėlto, kad Europa taptų patrauklesnė studentams ir mokslininkams, reikia nuosekliau siekti pripažinimo, sistemingiau ir koordinuočiau taikyti Europos kreditų perkėlimo sistemą (ECTS) bei tobulinti mokymosi rezultatų taikymą ir vertinimą. Drauge tai prisidės prie europinės gebėjimų ir kvalifikacijų erdvės plėtotės.

Toliau įgyvendinamas Bolonijos procesas labai prisideda prie aukštosiose mokyklose įgytų kvalifikacijų skaidraus ir sąžiningo pripažinimo skatinimo Europoje ir kitose pasaulio šalyse. Dalyvaudamos šiame procese ir vadovaudamosi neseniai paskelbtu Bukarešto komunikatu, šalys yra įsipareigojusios toliau gerinti akademinį diplomų pripažinimą. Tai reiškia, kad nacionalinės teisės aktus reikės derinti prie Lisabonos pripažinimo konvencijos bei skatinti vertinti institucijų taikomas pripažinimo procedūras, kad būtų užtikrinta kokybė. Iš tam tikrų šalių atstovų sudaryta iniciatyvinė darbo grupė ieško galimybių parengti automatiško palyginamų akademinių pasiekimų pripažinimo sistemą. Jos tikslas – užtikrinti lygias galimybes visiems besimokantiems asmenims, kad ir kur jie būtų baigę mokslus, daugiausia dėmesio skiriant ne pavienių asmenų diplomų pripažinimui, o pasitikėjimo švietimo sistema, kurioje įgytas diplomus, didinimui.

Išnaudoti IRT ir atvirųjų švietimo išteklių potencialą

Skaitmeninė revoliucija – naujos švietimo galimybės

¹⁵ Netrukus Komisija pasiūlys direktyvas 2004/114/EB ir 2005/71/EB išdėstyti nauja redakcija.

Technologijos siūlo beprecedentes galimybes pagerinti švietimo ir mokymo kokybę, prieinamumą ir nešališkumą. Tai vienas svarbiausių svertų, padedančių didinti mokymosi veiksmingumą ir mažinti patekimo į švietimo sistemą kliūtis, visų pirma socialines. Žmonės gali mokytis bet kur ir bet kada, naudodamiesi lanksčiomis ir jų reikmes atitinkančiomis galimybėmis.

Mokymasis naudojantis skaitmeninėmis technologijomis ir naujausios atvirųjų švietimo išteklių¹⁶ tendencijos nulėmė esminius švietimo pasaulio pokyčius, pakito švietimo pasiūlos formos ir ribos. Randasi naujų mokymosi galimybių, kurioms būdingas prisitaikymas prie konkretaus asmens reikmių, įsitraukimas, skaitmeninės žiniasklaidos naudojimas, bendradarbiavimas, principas „iš apačios į viršų“, pagal kurį mokymo turinį formuoja pats besimokantis asmuo ir jo mokytojas. Jas papildė sparti internetinių atvirųjų švietimo išteklių plėtotė. Europa atvirųjų švietimo išteklių potencialą turėtų išnaudoti kur kas geriau nei iki šiol. Tam reikia gerų naudojimosi kompiuteriu gebėjimų, tačiau kai kurios valstybės narės šioje srityje ir toliau atsilieka – iš 2012 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenio matyti, kad devyniose valstybėse narėse daugiau kaip 50 proc. 16–74 m. žmonių beveik arba visiškai nemoka naudotis kompiuteriu. Nors IRT integravimo į švietimo ir mokymo sistemas klausimai į politinę darbotvarkę įtraukti jau seniai, kol kas nėra esminių elementų, kurie užtikrintų skaitmeninio mokymosi ir atvirųjų švietimo išteklių plėtrą visuose švietimo ir mokymo sektoriuose. Nuoseklia ES lygmens strategija būtų galima nustatyti uždavinių masą, aprėptį ir sudėtingumą ir taip paremti valstybių narių bei visos suinteresuotųjų šalių grandinės veiksmus.

Laikas paspartinti naudojimąsi IRT mokantis ir mokant

Iš naujų mokslinių tyrimų¹⁷ rezultatų matyti, kad IRT grindžiamų švietimo priemonių ir turinio prieinamumo skirtumai tebėra dideli. Dažnai rekomenduojama vertinimo procese naudotis IRT, tačiau retai kada nurodoma, kaip tą daryti. Siekiant asmeniui pritaikyti ir lankstaus mokymosi, technologijų naudojimas turi tapti neatskiriama švietimo praktikos dalimi. Realiomis sąlygomis įgyvendinami didelio masto bandomieji projektai turėtų padėti nustatyti, kaip, kada ir kur pedagoginėje ir vertinimo veikloje būtų galima veiksmingai naudotis IRT. Sparčiai kintančioje aplinkoje vis svarbiau į švietimo praktiką integruoti mokslinius tyrimus. Reikėtų toliau plėtoti bendruomenių (pavyzdžiui, „eTwinning“, Europos inovacijų ir technologijų instituto, žinių ir inovacijų bendrijų) praktiką ir IRT kompetencijos centrus bei sparčiau integruoti inovacinius mokslinius tyrimus į švietimo praktiką. Suinteresuotųjų šalių įsitraukimas ir bendradarbiavimas – būtina sėkmės sąlyga.

Naudotis visiems prieinamomis žiniomis

Švietimo kokybę didele dalimi lemia įvairių švietimo veiksmų kombinacija. Siekiant šio tikslo, reikia ne tik visuotinės prieigos prie atvirųjų švietimo išteklių ir jų naudojimo, bet ir

¹⁶ Pagal UNESCO 2002 m. nustatytą apibrėžtį atvirieji švietimo ištekliai (*Open education resources, OER*) – tai mokymo, mokymosi ar tyrimų medžiaga, pateikta viešojoje erdvėje ar paskelbta su intelektualinės nuosavybės teisėmis, kuriomis suteikiama galimybė nemokamai ją naudotis, ją keisti ar skleisti. Visiems prieinamas švietimas – platesnė sąvoka, reiškianti praktiką ir organizacijas, siekiančias pašalinti patekimo į švietimo sistemą kliūtis. Atvirieji ištekliai yra viena iš visiems prieinamo švietimo, kurio raida itin paspartėjo pradėjus naudotis IRT, dalių. Daugiau informacijos pateikiama UNESCO svetainėje: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/open-educational-resources>.

¹⁷ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129EN.pdf.

aiškių kokybės standartų bei mechanizmų, kad būtų galima įvertinti ir patvirtinti tokiu būdu įgytas žinias ir kompetenciją. Švietimo ir mokymo institucijos, kurios savo veikloje nesinaudoja atviraisiais švietimo ištekliais, taip pat turėtų ieškoti galimybių bendradarbiauti su technologškai pažangesniais švietimo paslaugų teikėjais, kad būtų patenkintos skaitmeninės technologijas gerai išmanančių besimokančių asmenų reikmės. Mokytojai IRT grindžiamos mokymo metodikos paprastai išmoka rengimo institucijose, o ne keldami kvalifikaciją vėliau; labai svarbu, kad jie būtų gerai pasirengę mokymo procese išlaisvinti naujų technologijų potencialą ir motyvuoti bei įtraukti besimokančius asmenis.

Švietimo rinkoje vyksta didžiuliai pokyčiai. Daugėja nekomercinių atvirųjų švietimo išteklių tiekėjų, spartėja technologinė pažanga, pavyzdžiui, atsiranda atviroji prieiga, internete galima dalytis turima medžiaga, gausėja viešų išteklių, o švietimo leidinių leidėjams ir kitiems pramonės atstovams nuolat tenka prisitaikyti prie šių pokyčių. Jie persvarsto savo verslo modelius, kad galėtų pasinaudoti naujomis komercinėmis galimybėmis.

Europos mokytojų rėmimas¹⁸

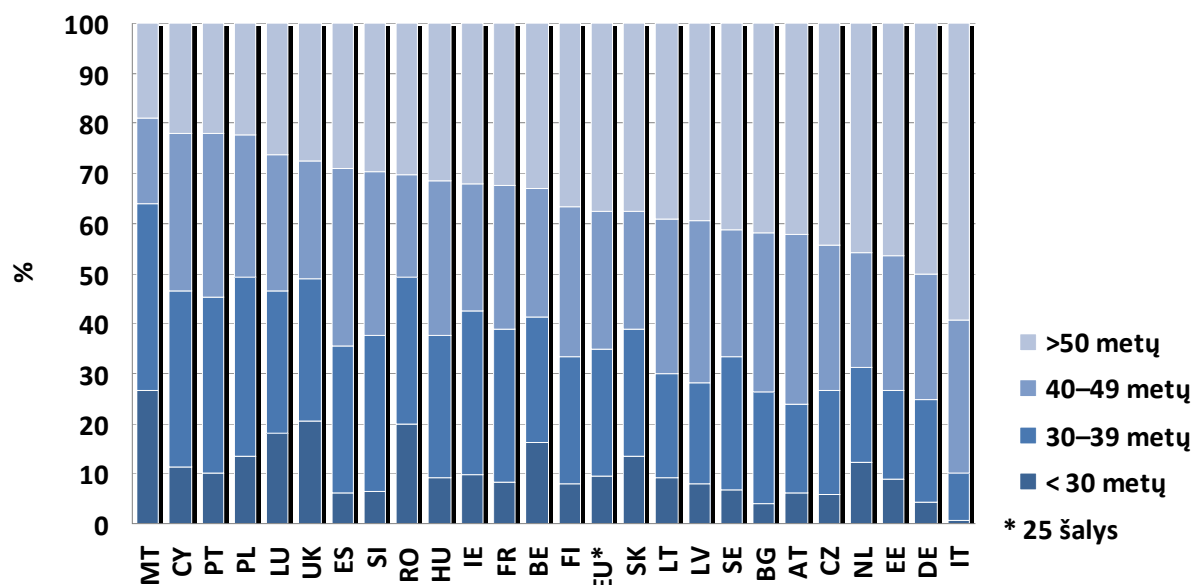
Mokytojai susiduria su sparčiai kintančiais reikalavimais

Kokybiškai ir tinkamai parengti mokytojai gali padėti besimokantiems asmenims įgyti globalioje darbo rinkoje, kurioje reikalaujama vis aukštesnės kvalifikacijos, paklausių gebėjimų. Iš turimų duomenų¹⁹ matyti, kad didžiausią įtaką mokinio rezultatams daro mokymo ir mokymosi kokybė. Tačiau šiandieniniai mokytojai susiduria su beprecedenčiais sunkumais. Kaip nurodoma pridedamame tarnybų darbiname dokumente, didėjančių švietimo sistemų reikalavimų, mokytojų, priklausančių vadinamajai kūdikių bumo kartai, masinio išėjimo į pensiją (žr. 2 pav.) ir didžiulio tam tikrų dalykų mokytojų trūkumo rezultatas – auganti kvalifikuotų pedagogų paklausa visuose švietimo lygmenyse ir reikmė imtis įvairiapusių veiksmų, kad būtų padidintas šios profesijos patrauklumas. Tam reikia tiek finansinių, tiek nefinansinių paskatų. Krizė ir dabartinės darbo jėgos pasiūla taip pat teikia galimybių imtis įgūdžių atnaujinimo tam tikroje profesinėje grupėje ir pritraukti naujų kvalifikuotų darbuotojų.

¹⁸ Apibrėžtį žr. tarnybų darbiname dokumente „Pedagogų rėmimas siekiant geresnių mokymosi rezultatų“ (*Supporting the Teaching Professions for Better Learning Outcomes*).

¹⁹ Žr. EBPO ataskaitą „Education at a Glance 2012“.

2 pav. Pagrindinių ir vidurinių mokyklų mokytojų pasiskirstymas pagal amžių, proc., 2010 m.

Šaltinis: Eurostato duomenų bazė²⁰, UOE duomenys.

Mokytojai, mokytojų rengėjai ir švietimo lyderiai turi įgyti naujų gebėjimų

Norint įdarbinti, išlaikyti ir parengti gerus mokytojus būtinos atitinkamais ištekliais grindžiamos strategijos, apimančios tiek pirminį mokytojų rengimą, tiek kvalifikacijos kėlimą visą profesinį gyvenimą. Valstybės narės turi nustatyti mokytojų, įskaitant pirminio ir tęstinio profesinio mokymo įstaigų mokytojus, kompetencijos sistemą ar profesijos aprašą. Be to, turėtų būti nustatytas aiškus mokytojų rengėjų vaidmuo ir kompetencijos kriterijai. Būtent jais bei kokybės užtikrinimo priemonėmis turėtų būti remiamasi pertvarkant įdarbinimo sistemas, kad būtų pritraukti ir darbo vietose išlaikomi geriausi kandidatai.

Ne mažiau svarbus ir tolesnių investicijų reikalaujantis siekis – tinkamų švietimo lyderių samdymas, rengimas ir išlaikymas visuose švietimo lygmenyse. Vienas iš uždavinių – gerinti mokymą ir mokymąsi, nes dėl augančio administracinio darbo krūvio daugelyje valstybių narių tai tebėra didelė problema. Tarp gerosios patirties pavyzdžių – lyderių „akademijos“ ir profesinio tobulėjimo programos.

Raginama imtis veiksmų naujiems mokymo(si) metodams remti

Mokymo (visų pirma profesinio) programos turėtų būti geriau pritaikytos prie darbo vietos reikmių – to būtų galima siekti bendradarbiaujant su verslu ir darbdaviais, pavyzdžiui, kviečiant verslininkus į švietimo įstaigas ir taip praturtinant mokymosi procesą. Visuose švietimo lygmenyse reikia pertvarkyti mokymo ir mokymosi metodus bei plėtoti tinkamai aprūpintą tęstinio profesinio tobulėjimo sistemą, pagal kurią, be kita ko, turėtų būti užtikrintas grįžtamasis ryšys ir gaunama mokytojų rengėjų parama. Mokytojai turi tvirtai įsipareigoti mokytis naudotis naujosiomis technologijomis; gerinti mokymąsi ir įgyti gebėjimų; gebėti spręsti su įvairove ir įtrauktimi susijusias problemas; tenkinti nepalankioje padėtyje esančių

²⁰ Duomenis apie kiekvieną šalį žr. Eurostato svetainėje.

moksleivių, pavyzdžiui, romų, neįgalių vaikų, vaikų iš migrantų šeimų, poreikius. Iš esmės visa šia veikla turėtų būti siekiama pagerinti mokymosi rezultatus.

Mokymo kokybė – svarbus aukštojo mokslo klausimas

Jei ir toliau bus dedamos pastangos, Europos Sąjungai veikiausiai pavyks pasiekti iškeltą tikslą, pagal kurį aukštąjį išsilavinimą turėtų įgyti 40 proc. europiečių. Tiek moksliniai tyrimai²¹, tiek mokymas turėtų būti grindžiami aiškiais profesinio tobulėjimo nuostatomis. Vis dėlto didžiausią poveikį studentų rezultatams daro mokymas. Jis taip pat didina absolventų galimybes įsidarbinti ir Europos aukštojo mokslo institucijų žinomumą pasaulyje. Šiuo metu tik kelios šalys yra parengusios strategijas, kuriomis didinama aukštųjų mokyklų dėstytojų kokybė bei ugdomi dėstytojų pedagoginiai įgūdžiai. Komisija yra subūrusi Aukšto lygio grupę aukštojo mokslo modernizavimo klausimams spręsti, kuri 2013 m. ketina pateikti rekomendacijų politikams ir aukštosios mokykloms, kaip reikėtų didinti mokymo ir mokymosi kokybę.

2.3. Bendradarbiavimo skatinimas

Švietimo finansavimas

Investicijos į švietimą ir mokymą – produktyvumo ir ekonomikos augimo garantas, todėl turėtų rūpėti visiems

Nepaisant akivaizdžios teigiamos švietimo grąžos vidutiniu ir ilgalaikiu laikotarpiu, daugelis valstybių narių dėl ekonomikos nuosmukio ir fiskalinio konsolidavimo būtinybės buvo priverstos sumažinti investicijas į švietimą ir mokymą. Nuo 2009–2010 mokslo metų ir ypač įpusėjus 2010-iesiems ne viena šalis buvo priversta sumažinti mokytojų ir kitų valstybės tarnautojų darbo užmokestį. 2012 m. dauguma šalių toliau finansavo moksleivių ir studentų bei jų šeimų rėmimo mechanizmus. Iš atitinkamus duomenis renkančių šalių tik Ispanija (skirianti lėšas iš nacionalinio biudžeto), Kipras ir Portugalija pranešė sumažinančios besimokančių asmenų rėmimui skirtą finansavimą. Bet koks šiandieninis lėšų sumažinimas vidutiniu ar ilgalaikiu laikotarpiu turės rimtų pasekmių Europos gebėjimų bazei.

Nors kai kurios valstybės narės šioje srityje turi kiek daugiau veiksmų laisvės, visoms joms tenka spręsti dvejopas problemas: teikti prioritetą investicijoms į švietimo ir mokymo sektorių ir rasti veiksmingesnių būdų nustatyti prieinamus finansinius išteklius. Tam gali prireikti pertvarkyti kai kurias švietimo sistemas. Vienas svarbiausių būdų didinti investicijų į švietimą ir mokymą veiksmingumą – gerinti teikiamų paslaugų kokybę ir sutelkti dėmesį į švietimo nesėkmių prevenciją. Valstybės narės vis dažniau naudoja modelius, pagal kuriuos išlaidų finansavimą dalijasi įvairūs švietimo proceso partneriai – valstybė, įmonės, pavieniai asmenys, fondai, absolventai, o valstybės investicijomis būtų pritraukiamos privačiojo sektoriaus lėšos.

Dėmesys – investicijų veiksmingumo didinimui visuose švietimo lygmenyse

Ypatingas dėmesys didinant lėšų naudojimo veiksmingumą turėtų būti skiriamas pirmiesiems švietimo etapams – taip būtų užkirstas kelias ankstyvoms mokymosi nesėkmėms ir jų pasekmėms (išsilavinimo lygiui, galimybėms įsidarbinti, pajamų lygiui, nusikalstamumui,

²¹http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Towards_a_European_Framework_for_Research_Careers_final.pdf.

sveikatai ir t. t.)²². Kokybiškas ir įperkamas ankstyvasis ugdymas atsiperka (ypač socialiai remtinių grupių atveju). Nors nuo 2000 m. šalių investicijos į ikimokyklinį ir mokyklinį ugdymą nuolat augo, valstybės investicijos į ankstyvąjį ugdymą vienam gyventojui tebėra mažesnės nei investicijos į bet kurį kitą švietimo etapą.

Mokyklinis ugdymas ir toliau turėtų būti finansuojamas valstybės lėšomis, tačiau valdžios institucijos turėtų siekti didesnio šių lėšų panaudojimo efektyvumo. Didelės investicijų grąžos galima pasiekti užtikrinant veiksmingesnį mokytojų įdarbinimą, jų išlaikymą darbo vietoje ir profesinį rėmimą (išsamiau – 2.2 dalyje).

Dalytis išlaidas profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sistemose – taip pat pageidautinas siekis

Valstybės ir privačiųjų investicijų į profesinį rengimą ir mokymą, aukštąjį mokslą ir suaugusiųjų mokymąsi grąža yra gana reikšminga²³. Gera veikiančiose dualiojo profesinio mokymo sistemose įmonių ilgalaikė grąža paprastai viršija įmonės patirtas išlaidas, kurios iš pradžių gali būti didesnės nei tiesioginės pajamos iš besimokančio asmens gamybinės praktikos veiklos. Siekiant paskatinti gamybinės praktikos plėtotę, valstybės lėšos turėtų būti nukreiptos visų pirma į tuos sektorius, kuriuose darbo jėgos paklausa didėja. O įmonės turėtų didinti investicijas į pirminį profesinį rengimą ir mokymą įsitraukdamos į pakaitinio mokymo veiklą ir remdamos švietimo įstaigas reikiama įranga.

Tęstinis profesinis mokymas darbdaviams paprastai teikia tokios naudos kaip nemenka grąža ir augantis produktyvumas. Tačiau iš tyrimų rezultatų matyti, kad dabartinės valstybės finansavimo priemonės (individualios tikslinės išmokos mokymuisi, stipendijos ir t. t.) nėra pakankamai tikslingos, nes jomis dažniausiai skatinamas kvalifikuotų darbuotojų dalyvavimas ir jų gaunama asmeninė grąža. Šios srities valstybės finansavimą reikia atidžiai išnagrinėti ir sutelkti dėmesį į naujus švietimo sistemos dalyvius, visų pirma nepalankioje padėtyje esančias grupes. Ekonomikos restruktūrizavimo laikotarpiu valstybės atsakomybė taip pat išauga. Reikia aktyviau naudotis mokymo finansavimo naštos pasidalijimo tarp darbdavių mechanizmais, pavyzdžiui, sektoriniais mokymo fondais.

Akivaizdu, kad investicijų į aukštąjį mokslą grąža yra didelė ir svarbi tiek patiems absolventams, tiek plačiajai visuomenei²⁴. Valstybėse narėse naudojami skirtingi finansavimo modeliai. Vis daugiau šalių, atsižvelgdamos į didėjančių studentų skaičių ir spaudimą mažinti išlaidas, į savo aukštojo mokslo sistemas integruoja išlaidų dalijimosi koncepcijas. Tinkamiausio finansavimo mechanizmo pasirinkimas yra pačios valstybės narės prerogatyva, tačiau analizuodamos veiksmingumą jos turėtų atsižvelgti ir į nešališkumo bei prieinamumo klausimus. Pačių besimokančių asmenų ir kitų potencialių finansuotojų indėlis į mokymosi finansavimą²⁵ ir išlaidų pasidalijimo poveikis apskritai – svarbūs klausimai, kuriuos reikėtų išnagrinėti išsamiau, ir paremti atitinkamais moksliniais tyrimais bei analize.

Galiausiai, atsižvelgiant į tai, kad išteklių mažėja, valdžios institucijos turėtų efektyviau naudotis struktūrinių fondų, visų pirma Europos socialinio fondo, lėšomis. Kelios šalys neseniai perskirstė lėšas ir gerokai padidino 2007–2013 m. švietimo ir mokymo sričių

²² Žr. „Eurydice“ „Valstybės finansavimo tendencijos Europos švietimo sistemose“ (*Recent Trends in the Public Funding of Education in Europe*) (dar nepaskelbta).

²³ Žr. EBPO ataskaitą „Education at a Glance 2012“.

²⁴ Žr. EBPO „Education Today“, 2012 m. birželio 29 d.

²⁵ Žr. „Eurydice“ (2012 m.), „National student fee and support systems 2011/2012“.

finansavimą. Siekiant tvarių investicijų į švietimą ir atitinkamą infrastruktūrą, 2014–2020 m. bus svarbu sutelkti dėmesį į nustatytus prioritetus. Tarptautinės šių sričių iniciatyvos bus remiamos įgyvendinant 2014–2020 m. programos „Erasmus visiems“ judumo, bendradarbiavimo ir politikos rėmimo priemonės.

Partnerystė

Aktyviai remiama partnerystė gali padėti ugdyti reikiamus gebėjimus

Viešųjų ir privačiųjų institucijų partnerystė – ne tik švietimo finansavimo šaltinis, bet ir tarpusavio mokymosi, bendros politikos plėtotės ir įgyvendinimo galimybė. Partnerystė gali padėti parengti tikslingus, novatoriškus ir tvarius gebėjimų ugdymo planus ir įtraukti suinteresuotąsias šalis, susijusias su konkrečių gebėjimų ugdymo, taikymo ar atnaujinimo procesais. Partnerystė gali padėti susieti įvairias politikos sritis, švietimo ir mokymo pasektorius, viešojo ir privatačio sektorių dalyvius bei įvairius valdymo lygmenis²⁶.

Švietimo ir mokymo kontekste partnerystės stiprinimas iš esmės reiškia aktyvesnį įsitraukimą į gebėjimų ugdymo strategijų plėtotę, ne tik įprastų paslaugų teikimą. Kad partnerystė būtų tvari, ją reikia grįsti aiškiais tikslais; be to, ji turi būti sisteminė politikos dalis. Į partnerystę reikia įtraukti visas suinteresuotąsias šalis, įskaitant mokytojų organizacijų, socialinių partnerių ir besimokančių asmenų atstovus.

Partnerystė – esminis „Jaunimo garantijų“ iniciatyvos sėkmę lemiantis veiksnys (žr. būsimą jaunimo užimtumo dokumentų rinkinį). Švietimo ir mokymo įstaigos drauge su kitomis suinteresuotosiomis šalimis turi dėti pastangas, kad būtų sukurta išsami partnerystės sistema.

ES lygmeniu remiama įvairių formų partnerystė. Pavyzdžiui, žinių ir inovacijų bendrijose, kurias remia Europos inovacijų ir technologijų institutas, sutelkiamos švietimo, mokslinių tyrimų ir verslo priemonės ir integruotai, atsižvelgiant į atitinkamų ekonominės veiklos vykdytojų reikmes ir sunkumus, sprendžiami gebėjimų plėtotės klausimai. Dar vienas, šįkart konkretaus sektoriaus, pavyzdys – vadinamoji IRT darbo vietų koalicija. Į ją susibūrę pramonės, darbdavių, švietimo ir valdžios institucijų atstovai sprendžia IRT sektoriaus gebėjimų deficito klausimus.

Programoje „Erasmus visiems“ taip pat skatinama plėtoti partnerystę. Be to, bus remiamos vadinamosios žinių sąjungos, plėtojančios įvairiapusišką veiklą, kuria švietimo institucijos ir įmonės skatinamos dalytis žiniomis ir jas skleisti. Siekiama didinti meistriškumą ir novatoriškumą, kurti naujas daugiadalykes mokymo programas, pagal kurias būtų ugdomi tokie gebėjimai kaip verslumas, problemų sprendimas ir kūrybiškas mąstymas. Profesinio rengimo ir mokymo srityje bus skiriamas finansavimas vadinamosioms įgūdžių sąjungoms, vienijančioms švietimo įstaigas, įmones ir profesines organizacijas ir rengiančioms mokymo planus ir programas. Tiek žinių, tiek įgūdžių sąjungos galės pasinaudoti nuolatiniu socialinių partnerių darbu nustatant konkretaus sektoriaus įgūdžių reikmes, įskaitant ES lygmeniu per Europos sektorinių įgūdžių tarybas.

²⁶

Daugiau informacijos apie valstybių narių praktiką žr. tarnybų darbiname dokumente „Partnerystė ir lankstūs mokymosi keliai visą gyvenimą ugdant gebėjimus“ (*Partnerships and flexible pathways for lifelong skills development*).

3 VALSTYBIŲ NARIŲ PRIORITETAI

Problemų, su kuriomis susiduria valstybės narės, pobūdis ir būtinybė jas spręsti reikalauja imtis įvairių ilgalaikių ar trumpalaikių priemonių, o švietimo sistemos ir darbo rinkos turi imtis bendrų veiksmų. Pastangos padidinti aktualių ir kokybiškų gebėjimų pasiūlą turi būti derinamos su tikslingais veiksmais, kuriais siekiama palengvinti patekimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, šalinti judumo kliūtis ir gerinti darbo rinkos veikimą, kad jaunimui būtų suteikiama daugiau galimybių gauti darbą.

Netrukus skelbsimo jaunimo užimtumo rinkinio dokumentuose valstybės narės bus raginamos dėti daugiau pastangų tokiose srityse kaip mokymasis darbo vietoje, judumas ir stažuotės, bei skatinti partnerystę (įskaitant švietimo), kuria, reaguojant į jaunimo nedarbo mastą, remiamas „Jaunimo garantijų“ iniciatyvos įgyvendinimas.

Atsižvelgdama į 2012 m. konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, Europos Komisija kviečia valstybes nares spartinti švietimo reformas, kovoti su jaunimo nedarbu ir didinti gebėjimų pasiūlą, be kita ko, imantis toliau nurodytų veiksmų.

1. **Remti meistriškumą profesinio rengimo ir mokymo sistemoje.** Svarbiausi veiksmai – atsižvelgiant į šalies kontekstą plėtoti kokybiškas dualiojo profesinio rengimo ir mokymo sistemas, derinti profesinio mokymo politiką prie regioninių ar vietos ekonomikos plėtotės strategijų, visų pirma susijusių su pažangiąja specializacija, skatinti sąsajas su kitomis švietimo sektoriaus priemonėmis, parengti trumpas (dvejų metų) aukštojo mokslo programas itin daug dėmesio skiriant sritims, kuriose jaučiamas gebėjimų deficitas, visų pirma augimo potencialu pasižymintiems sektoriams, pavyzdžiui, IRT, sveikatos priežiūros ir ekologijos sektoriams, ir stiprinti vietos, nacionalinę ir tarptautinę įmonių (visų pirma MVI) ir profesinio mokymo paslaugų teikėjų partnerystę bei tinklus.
2. **Didinti besimokančių asmenų, kuriems gresia nebaigti mokyklos ir įgyti menką kvalifikaciją, pažangumą.** Svarbiausi veiksmai – įgyvendinti kokybiškas ir prieinamas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros sistemas, stiprinti pagrindinių gebėjimų – raštingumo, mokėjimo skaičiuoti, matematikos ir mokslo pagrindų – plėtotę, visuose švietimo lygmenyse kuo anksčiau identifikuoti potencialius nepažangiuosius ir teikti konkrečiam asmeniui pritaikytą pagalbą bei įgyvendinti faktais grindžiamas strategijas, kuriomis būtų mažinamas mokyklos nebaigiančių asmenų skaičius.
3. **Stiprinti įsidarbinimo galimybes didinančių universaliųjų gebėjimų, pavyzdžiui, verslumo, iniciatyvumo, gebėjimo naudotis skaitmeninėmis technologijomis ir bendrauti užsienio kalbomis, ugdymą.** Svarbiausi veiksmai – užtikrinti, kad būtų imtasi priemonių integruoti universaliųjų gebėjimų ugdymą į visas mokymo programas pradedant ankstyvojo ugdymo lygmeniu ir baigiant aukštuoju mokslu ir naudojantis novatoriškais ir į besimokantį asmenį orientuotais pedagoginiais metodais, bei parengti vertinimo priemonių, kurios padėtų veiksmingai nustatyti kompetencijos lygį. Kiekvienam jaunuoliui privalomojo švietimo sistemoje turėtų būti suteikta galimybė atlikti bent vieną praktiką įmonėje.
4. **Mažinti nekvalifikuotų suaugusiųjų skaičių.** Svarbiausi veiksmai – nustatyti nacionalinius tikslus ir strategijas, įmonių darbuotojams teikti daugiau paskatų mokytis, patvirtinti už formaliojo švietimo sistemos ribų įgytus gebėjimus ir kompetenciją, įsteigti vieno langelio principu veikiančius specialius centrus, kuriuose būtų teikiamos įvairios su

mokymusi visą gyvenimą susijusios paslaugos, kaip antai mokymosi rezultatų patvirtinimas ir profesinis orientavimas bei siūlomos prie konkretaus asmens poreikių pritaikyto mokymo galimybės.

5. **Paskatinti mokymąsi naudojantis IRT ir prieigą prie kokybiškų atvirųjų švietimo išteklių.** Svarbiausi veiksmai – modernizuoti mokyklų IRT infrastruktūrą, remti IRT grindžiamą mokymą ir vertinimą, užtikrinti skaitmeninio turinio naudotojų teisių ir pareigų skaidrumą, parengti gebėjimų ir kompetencijos, įgytų naudojantis atviraisiais švietimo ištekliais, patvirtinimo ir pripažinimo mechanizmus, padėti švietimo ir mokymo institucijoms prisitaikyti prie vis labiau plintančių atvirųjų švietimo išteklių.
6. **Peržiūrėti ir sustiprinti visų pedagoginių profesijų atstovų** (visų lygmenų mokytojų, mokyklų vadovų, mokytojų rengėjų) **profesijos aprašus.** Svarbiausi veiksmai – įvertinti pirminio mokytojų rengimo sistemos veiksmingumą ir akademinę bei pedagoginę kokybę, nustatyti nuoseklias ir tinkamai finansuojamas mokyklų darbuotojų įdarbinimo, atrankos, integracijos ir profesinio tobulėjimo sistemas, grindžiamas aiškiais mokytojo karjeros etapų reikalavimais, ir didinti mokytojų gebėjimus naudotis skaitmeninėmis technologijomis.

Vis dėlto sėkmingai įgyvendinti šių reformų nepavyks, jei nebus padidintas švietimo finansavimo veiksmingumas. Siekdama spręsti šį sudėtingą uždavinį, **Komisija ragina valstybes nares inicijuoti nacionalinio lygmens diskusijas apie galimybes nustatyti tvaraus finansavimo priemones, kurios didintų stabilumą ir veiksmingumą**, ir labiau remti mažiau aktyvius dalyvius. Be kita ko, itin daug dėmesio reikėtų skirti profesinio rengimo ir mokymo bei suaugusiųjų mokymosi finansavimo programoms, o atsakomybę už jų finansavimą dalytųsi valdžios institucijos, įmonės ir pavieniai asmenys (lėšos būtų gaunamos, pavyzdžiui, iš sektorinių mokymo fondų, mokesčių už mokslą ir t. t.) ir būtų siekiama paskatinti tiek dideles bendroves, tiek MVĮ teikti profesinio mokymo darbo vietoje paslaugas.

4. EUROPOS LYGMENS KOORDINAVIMAS IR INDĖLIS

Už šiame komunikate aptartus klausimus atsako ir juos sprendžia pačios valstybės narės, tačiau tiek valstybės narės, tiek ES turi dėti daugiau pastangų, kad įgyvendintų šias didelių užmojų reformas. ES lygmeniu dėmesys nedelsiant bus sutelktas į toliau išvardytus **svarbiausius veiksmus**.

1. **Įvertinti konkrečios šalies kontekstą ir remti valstybių narių pastangas įgyvendinti nustatytus prioritetus:**
 - vertinant kiekvienos valstybės narės pažangą Europos semestru ir atsižvelgiant į to vertinimo rezultatus rengiant preliminaras 2013 m. konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas;
 - stiprinant analitinę šalies stebėsenos bazę tokiomis priemonėmis kaip i) reguliarius tarpusavio vertinimas taikant švietimo ir mokymo srities atvirąjį koordinavimo metodą, ii) Europos Komisijos ir EBPO bendradarbiavimo gebėjimų ugdymo srityje

sistema. Šiuo tikslu 2013 m. rudenį planuojama sukurti **viešą portalą „Švietimas ir gebėjimų vertinimas internete“**, kuriame pavieniai asmenys ir įmonės, naudodamiesi PIAAC metodologija, galės įvertinti savo gebėjimus pagal lyginamuosius standartus; iii) aktyvesnė švietimo ir mokymo lyginamųjų standartų, įskaitant **naują kalbų mokymo standartą**, kaip nustatyta tarnybų darbiname dokumente dėl kalbų, stebėsena.

2. Paspirtinti mokymosi darbo vietoje plėtotę, visų pirma sukuriant **ES lygmens gamybinės praktikos aljansą** (taip pat žr. būsimą Jaunimo užimtumo dokumentų rinkinį). Pirmasis Komisijos žingsnis – pritarimas Europos bendradarbiavimo profesinio rengimo ir mokymo srityje memorandumui, kurį pasirašiusios valstybės narės galės dalytis sėkmingos veiklos pavyzdžiais.
3. Remiantis nuolatinio vertinimo ir mokymosi rezultatų koncepcija, **plėtoti europinę gebėjimų ir kvalifikacijų erdvę** siekiant didesnės ES skaidrumo ir pripažinimo priemonių konvergencijos, kad būtų užtikrintas gebėjimų ir kvalifikacijos pripažinimas užsienyje.
4. **Finansuoti švietimą, kad būtų paskatintas ekonomikos augimas** ir sustiprintas įsipareigojimas kvalifikuotai ir nuolat kvalifikaciją keliančiai ar persikvalifikuojančiai darbo jėgai tokiomis priemonėmis kaip:
 - valstybių narių vykdoma stebėsena ir pirmenybės teikimas toms išlaidoms, kurios skatina augimą, bei faktinių duomenų bazės plėtotė, kad būtų galima analizuoti valstybės išlaidų veiksmingumą siekiant kokybiško švietimo ir mokymo;
 - pirmosios ES lygmens diskusijos su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis apie investicijų į įvairius švietimo ir mokymo sektorius (profesinį mokymą, suaugusiųjų mokymąsi, aukštąjį mokslą) naudą ir galimybes padidinti išlaidų veiksmingumą;
 - drauge su socialiniais partneriais ES lygmeniu analizuojamos galimybės gerokai padidinti dirbančių suaugusiųjų mokymo paslaugų pasiūlą siekiant padėti darbuotojams įgyti naujų gebėjimų ar pagerinti turimus. Šias konsultacijas ketinama surengti pasibaigus dabar vykstančioms konsultacijoms dėl stažuotių kokybės sistemos, kad būtų visapusiškai atsižvelgta į jų rezultatus.
5. Išanalizuoti ES paramos poveikį didinant naudojimąsi atviraisiais švietimo ištekliais ir IRT, nustatant atvirųjų švietimo išteklių kokybės kriterijus ir sertifikavimo procesus, rengiant IRT grindžiamus mokymo metodus ir plėtojant ES lygmens internetinį švietimą. Šių parengiamųjų darbų rezultatai nuties **kelią naujos europinės iniciatyvos „Švietimo sistemų atvėrimas“** link.
6. **Plėtoti su verslumo ugdymu susijusią veiklą**, be kita ko, 2013 m. paskelbti verslumo ugdymo politines gaires; drauge su EBPO nustatyti orientacinę verslumo ugdymo institucijų sistemą; parengti pažangos stebėsenos ir verslumo ugdymo vertinimo priemonės.
7. **Skatinti švietimo įstaigų, įmonių ir mokslinių tyrimų vykdytojų partnerystę**, pavyzdžiui, žinių sąjungas, įgūdžių sąjungas ir kitokio pobūdžio partnerystę pagal programą „Marie Skłodowska-Curie“, kuri bus remiama pagal 2014–2020 m. programas

5. IŠVADOS

Europos ekonomika vėl pradės augti tik tuomet, kai bus užtikrintas didesnis produktyvumas ir kvalifikuotų darbuotojų pasiūla. Norint tą pasiekti, bus būtina imtis švietimo ir mokymo sistemų reformų. Šiuo komunikatu ir pridedamuose tarnybų darbinuose dokumentuose pateikta atskirų šalių analize ketinama paskatinti vyriausybes, švietimo ir mokymo įstaigas, mokytojus, įmones ir kitas suinteresuotąsias šalis sutelkti jėgas ir, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, bendromis jėgomis įgyvendinti reformas. Valstybės narės raginamos apsvarstyti šį dokumentą nacionaliniu lygmeniu, aptarti jį savo parlamentuose ir su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis, kad būtų suteiktas postūmis pradėti reformas.

Komisija užtikrins, kad švietimo ir investicijų į gebėjimų ugdymą indėlis skatinant ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą visapusiškai atspindėtų Europos semestre. Siekiant pabrėžti, kaip skubu įgyvendinti šiame komunikate nustatytus prioritetus, bus naudojamos tokios Europos dialogo priemonės kaip švietimo ir mokymo srities atvirasis koordinavimo metodas, Bolonijos procesas aukštojo mokslo srityje ir Kopenhagos procesas profesinio mokymo srityje bei įvairiomis finansavimo galimybėmis.